

Rättvisa ren 2018

Vilka får komma till tals i svenska nyhetsmedier?

Del 2

Sverige är ett land som präglas av mångfald,
men våra nyhetsmedier hänger inte med.

Vissa säger att förändring kräver tid.
Det är fel. Förändring kräver inte tid.
Förändring kräver initiativ.

Rättvisaren 2018 del 2

Innehåll

Rättvisaren i korthet	4
Tiden kommer inte att lösa problemet	5
Så här ser Sverige ut idag	6
Årets resultat	6
Varför spelar representation roll?	7
Vilka roller blir vi tilldelade?	8
Fördelning av funktioner	9
Inrikesnyheter	10
Utrikesnyheter	10
Ekonomi	12
Politik	12
Sport	14
Kultur/nöje	14
Så jobbar medierna	16
Tips till journalister	18
Tips till dig som privatperson	20
Metod	21
Om Rättviseförmedlingen	25
Om Rättvisaren	25

Rättvisaren 2018 del 2

– i korthet

32,1 procent av personerna som får uttala sig i svenska nyhetsmedier uppfattas vara kvinnor och 67,6 procent uppfattas vara män. Andelen kvinnor har ökat med 1,6 procentenheter jämfört med mätningen 2017. Då 49,8 procent av befolkningen är kvinnor enligt SCB innebär det en underrepresentation.

Kvinnor är underrepresenterade i alla roller i granskningen, men det är betydligt mer jämställt bland de som uttalar sig som civilpersoner i artiklar.

Nyheter om sport är den innehållskategori som uppvisar sämst könsfördelning med 20,9 procent kvinnor och 79 procent män. Kultur- och nöjesartiklar uppvisar återigen bäst könsfördelning med 46 procent kvinnor och 53,8 procent män.

Rättvisaren är en årlig rapport som ges ut av Rättviseförmedlingen. Rapporten presenterar statistik om representation vad gäller kön och bakgrund i svenska nyhetsmedier. Årets rapport är uppdelad i två delar. Den första delrapporten presenterar statistik om representation i svenska nyhetsmedier vad gäller bakgrund. Den här delrapporten, del 2, presenterar statistik om representation i svenska nyhetsmedier vad gäller könsfördelning.

Materialet som ligger till grund för granskningen är 2475 slumpmässigt utvalda artiklar från de största svenska nyhetssajterna. Artiklarna har sorterats in i olika kategorier (inrikes, utrikes, ekonomi, politik, sport och kultur/nöje). Alla personer som kodats har tilldelats en funktion (civilperson, yrkesperson, expert, talesperson) utifrån den roll de har i artikeln, för att kunna undersöka representation också utifrån roller, och möjliggöra en kvalitativ analys. Mer om själva metoden för granskningen finns att läsa på sidorna 21-24.

Tiden kommer inte att lösa problemet

Jag upptäckte att världen inte är jämställd när jag var elva år. Killarna i klassen tyckte att de hade rätt att ta på min kropp och min lärare sa att det var deras sätt att visa att de gillade mig. Det lät inte alls rätt i mina öron. Upptäckten fick mig att höja min röst i klassrummet, skriva insändare till Sydsvenskans dåvarande ungdomssida och söka andra som kunde bekräfta min bild av att jämställdhet var vägen framåt.

18 år senare släppte Rättviseförmedlingen den första Rättvisaren. Svart på vitt såg vi att kvinnors historier, kompetens och röst endast vägde hälften så tungt som männens. Men vi var inte först med att räkna på kvinnor och mäns representation i nyhetsmedier. Redan 2000 visade organisationen *Who makes the news?* att kvinnor i Sverige endast fick komma till tals 31 procent av gångerna någon uttalade sig i media. Där står vi än idag.

Det sägs ofta att tiden kommer att lösa ojämställdheten. Men kvinnor har funnits i Sverige rätt länge nu, och tiden har inte löst problemet. Snarare verkar tiden stå still. Så är det även i år. Snart två decennier efter första stora kartläggningen av kvinnor i nyheter, hörs männen fortfarande två gånger så ofta som kvinnorna.

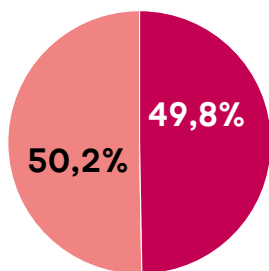
Det börjar ärligt talat kännas lite tjatigt att år efter år upprepa nästan exakt samma siffra. Nu behöver vi se konkreta strategier och konkreta mål hos redaktioner och andra som sitter på beslutsmakten att förändra föreställningen om vem som har kompetens inom olika områden. Annars kan vi fortsätta mäta och därefter förfasas över resultaten som visar att Sverige inte alls är så bra på jämställdhet som det så ofta hävdas.

Mitt elvaåriga jag var övertygad om att jämställdhet var en högst rimlig önskan för samhället och vägrade sluta tjata om det. Det känner jag fortfarande. Nu behöver vi ta initiativen som för oss dit.

Seher Yilmaz
Ordförande
Rättviseförmedlingen

Så här ser Sverige ut idag

■ Män
■ Kvinnor

Källa: SCB

Om mediebildens verkligen speglade Sverige idag, hur skulle resultatet se ut? För att kunna sätta rapportens resultat i en kontext behöver vi först ta reda på hur Sveriges befolkning är sammansatt just nu.

Siffrorna kommer från SCB och visar befolkningens sammansättning 30 september 2018. Det var då 10 207 086 personer folkbokförda i Sverige. Av dessa var 50,2 procent män och 49,8 procent kvinnor. Idag finns det ingen möjlighet att folkbokföra sig som icke-binär. Därför finns ingen statistik från SCB över hur många personer som är icke-binära i Sverige.

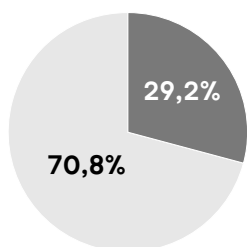
Årets resultat

Årets resultat visar att 32,1 procent av de som uttalar sig i svenska nyhetsmedier uppfattas vara kvinnor och att 67,6 procent uppfattas vara män. 0 procent uppfattas vara icke-binära och 0,3 procent okänt*. Detta bekräftar att könsfördelningen har blivit något mer balanserad de senaste åren men att det går långsamt. Årets rapport följer mönstret för tidigare granskningar. Rättvisarens totala

resultat visar återigen att kvinnor är kraftigt underrepresenterade. I de flesta innehållskategorier blir könsbalansen bättre med enstaka procentenheter. Det är bara nyheter om sport som backar jämfört med tidigare granskningar. Samtidigt är skillnaderna så pass små att det inte går att dra några större slutsatser om förändringarna.

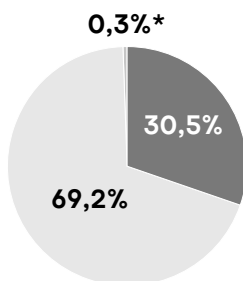
Könsfördelning

2016

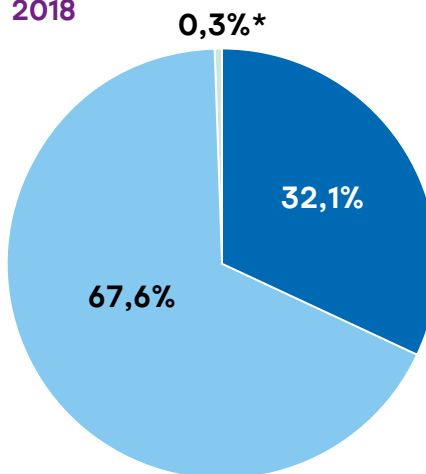
■ Män
■ Kvinnor

2017

■ Män
■ Kvinnor
■ Icke-binär
■ *Okänd

2018

■ Män
■ Kvinnor
■ Icke-binär
■ *Okänd

Varför spelar representation roll?

Maria Edström
Docent
Göteborgs universitet

Foto: Mari Lagerqvist

”Det finns både demokratiska, publicistiska och kommersiella skäl för att släppa fram fler människor som annars inte kommer till tals.”

”En skev representation i medierna riskerar att bidra till att förstärka fördomar och stereotyper som i sin tur kan leda till diskriminering.”

”Risken är att medier ger en förenklad bild av ett samhälle som har blivit allt mer komplext.”

Heike Graf
Docent
Södertörns högskola

Vilka roller blir vi tilldelade?

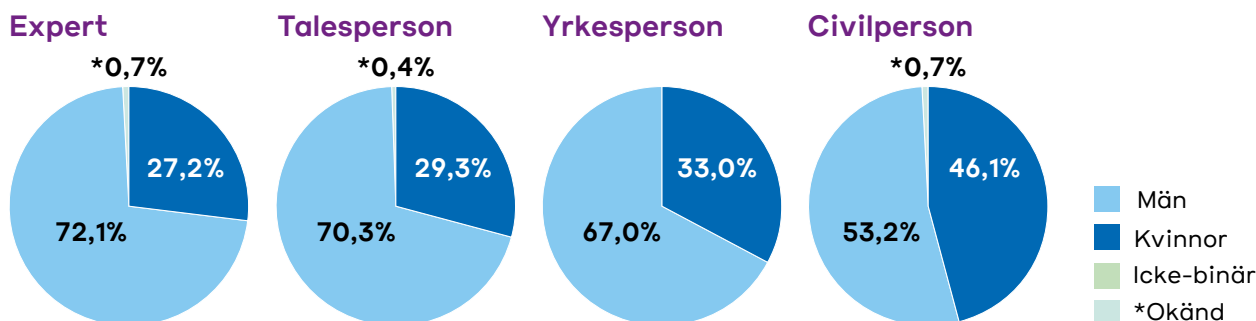
”Bristen på representation och mångfald skapar inte bara en skev bild av hur det svenska samhället är utformat, utan skadar även självbilden bland minoritetsgrupper. Olika människor framställs ofta på ett visst sätt i nyhetsmedier, allt från muslimer till romer eller grabbar från ’förorten’. När de olika grupperna och människorna beskrivs, tillskrivs de alltid en roll, som ofta grundar sig i förutfattade meningar. Kontinuerlig felporträttering av människor och grupper i samhället är resultatet av ett misslyckat arbete inom mångfald och inkludering. Det behövs mer nyansering i medierapporteringen.”

Aleyna Kaya, 19 år
Huddinge

Läs
Rättvisaren
2018 del 1 om
bakgrund
här.

Fördelning av funktioner

Vilken roll en person får spela i en artikel spelar roll. Den som exempelvis blir tilldelad en expertroll har möjlighet att förklara olika företeelser i samhället och kan på så sätt också påverka hur vi förstår vår omvärld eller uppmana människor att agera på ett visst sätt.

I den här delrapporten redovisar vi representation i svenska nyhetsmedier utifrån kön. Vi har tittat närmare på just vilka roller personerna som förekommer i granskningen ges när de uttalar sig i artiklar.

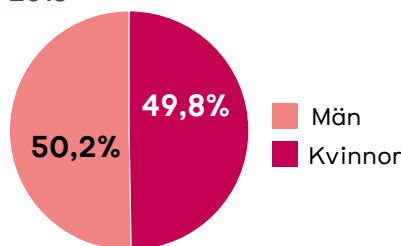
Alla personer som uppfyllt kriterierna för att ingå i granskningen, det vill säga personer som uttalar sig i artiklar eller som är huvudpersoner, har tilldelats en funktion utifrån den roll de har i artikeln. Syftet är att möjliggöra en mer kvalitativ analys och bättre förstå hur olika personer får uttala sig.

Uppenbart är att könsfördelningen är mest jämförbar i rollen som civilperson, i jämförelse med hur befolkningen ser ut. Men kvinnor förekommer mer sällan i medier som talespersoner eller experter.

Samma mönster går igen när vi analyserar representation utifrån bakgrund i Rättvisaren del 1. Det är alltså en man med nordisk bakgrund som är den tydliga normen för vem som får vara expert/talesperson i medierna.

Sveriges befolkning

2018

Källa: SCB

- **Expert** – medverkar i egenskap av sig själv och sin kunskap, exempelvis forskare eller någon med särskilt djup kunskap inom ett visst område.
- **Talesperson** – uttalar sig å någons eller någots vägnar, såsom företrädare för en organisation, företag eller parti.
- **Yrkesperson** – personer som representerar sig själva i relation till sitt arbete och yrkesroll, exempelvis idrottare, programledare, musiker och så vidare.
- **Civilperson** – personer som representerar sin personliga åsikt och där personens yrke är oväsentligt i sammanhanget. Exempelvis privatpersoner som drabbas av en händelse eller ingår i enkäter.

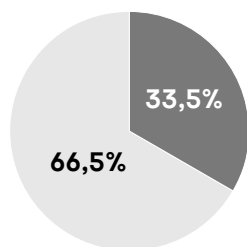
Inrikesnyheter

Andelen kvinnor som får uttala sig i inrikesnyheter har ökat med 2,1 procentenheter jämfört med 2017. Vad gäller vilka roller dessa personer får ha följer också mönstret för hela

granskningen - könsfördelningen är mer jämställd i rollen som civilperson medan kvinnor är underrepresenterade i övriga roller.

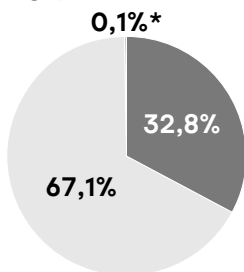
Könsfördelning

2016

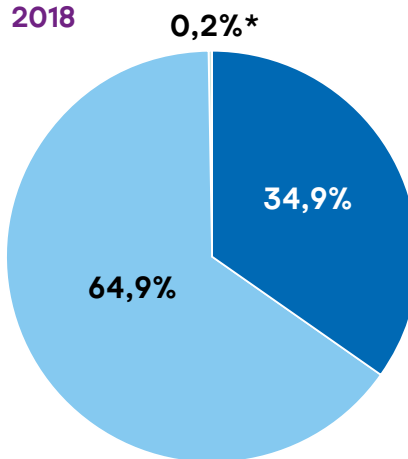
Män
Kvinnor

2017

Män
Kvinnor
Icke-binär
*Okänd

2018

Män
Kvinnor
Icke-binär
*Okänd

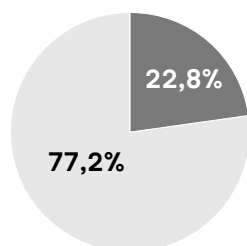
Utrikesnyheter

Andelen kvinnor som får uttala sig i utrikesnyheter är nästan oförändrat jämfört med 2017, men balansen blir svagt bättre.

Andelen kvinnor utgör fortfarande inte ens en tredjedel inom den här nyhetskategorin.

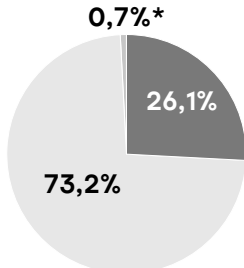
Könsfördelning

2016

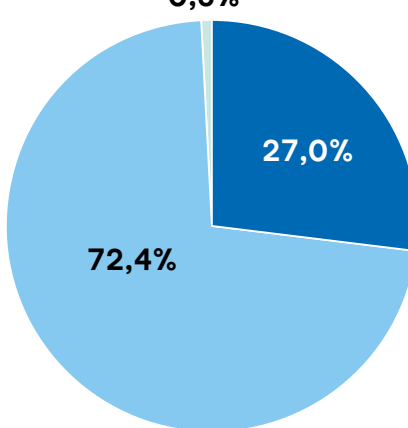
Män
Kvinnor

2017

Män
Kvinnor
Icke-binär
*Okänd

2018

Män
Kvinnor
Icke-binär
*Okänd

”Ju fler som känner igen sig, desto fler som känner: det finns möjligheter för mig! Det är viktigt för att det har med perspektiv och makt att göra. Det går inte att vara helt objektiv som journalist, du har dina glasögon och din bakgrund som påverkar. Därför är det bra att ha med olika perspektiv.”

Stina Balkfors, 42 år
Ingarö

”Som sången ’Det här är mitt land, det här är ditt land’ är kunskap den viktigaste källan till förståelse. Därför ska alla kunna göra sina röster hörda.”

Leif Bäckström, 75 år
Norsborg

”För mig är det viktigt att en variation av människor kommer till tals. När de själva får berätta sina egna historier är det som bäst!”

Jennifer Gyan, 18 år
Alby

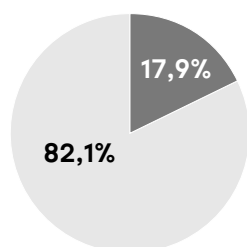
Ekonomi

I nyheter om ekonomi och näringsliv är könsbalansen på liknande nivåer som i 2015 års rapport (21,7 procent kvinnor) efter två års tillbakagång. Ekonomi är den innehållskategori

som har näst sämst könsfördelning. Inte ens var fjärde person uppfattas vara kvinna. En förklaring till resultatet skulle kunna vara att nästan inga civilpersoner intervjuas i den här kategorin.

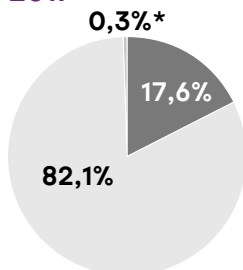
Könsfördelning

2016

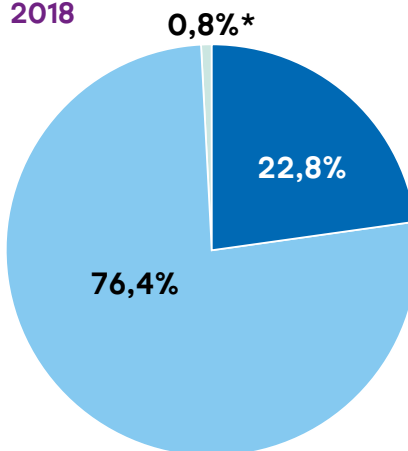
■ Män
■ Kvinnor

2017

■ Män
■ Kvinnor
■ Icke-binär
■ *Okänd

2018

■ Män
■ Kvinnor
■ Icke-binär
■ *Okänd

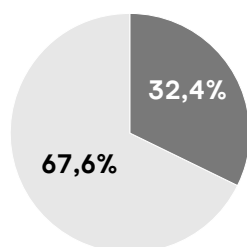
Politik

Andelen personer som uppfattas vara kvinnor som får uttala sig i nyheter om politik ökar och är tillbaka på en liknande nivå som 2016. Våldigt få civilpersoner får uttala sig i dessa

artiklar, precis som i kategorin ekonomi. I den här kategorin är det främst folkvalda politiker som får uttala sig.

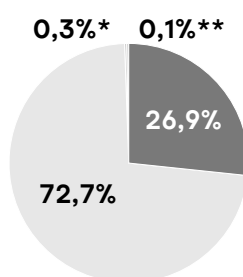
Könsfördelning

2016

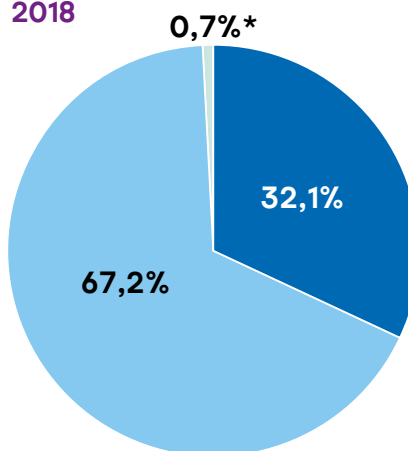
■ Män
■ Kvinnor

2017

■ Män
■ Kvinnor
■ **Icke-binär
■ *Okänd

2018

■ Män
■ Kvinnor
■ Icke-binär
■ *Okänd

Sagt om Rättvisaren del 1

”Sverige består av människor från olika delar av världen och olika samhällsgrupper. Det är viktigt att alla syns, för att vi lever i en demokrati där alla har rätt att uttrycka sig. Det är även viktigt för att få en mer realistisk bild över hur det egentligen ser ut, och för att minska fördomar och öka inkludering.”

Hilja-Maija Nurkkala, 19 år
Haparanda

”När jag var liten hade jag ingen som jag själv kunde känna igen mig i när det gällde svenska produktioner, filmer, tv, you name it. Genom representation skapar man förebilder, igenkänning och inkluderar en större grupp av människor.”

David Nzinga, 28 år
Jordbro

”Olika personer med olika bakgrunder har också olika uppfattningar om världen. Genom att låta olika röster få höras så växer vetenskapen om olika erfarenheter och synvinklar vilka kan bidra till lösningar av problem i världen.”

Martiina Novossad, 18 år
Haparanda

Läs del 1 av
Rättvisaren
2018 här.

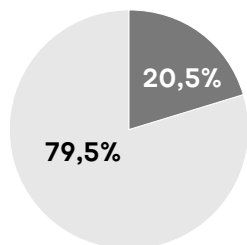
Sport

Sport är den enda innehållskategorin som backar i år jämfört med tidigare granskningar och uppvisar därmed sämst könsfördelning. Ungefär var femte person uppfattas vara kvinna.

De vanligaste intervjuobjekten är tränare, lag-representanter samt aktiva idrottare. Om vi filtrerar bort tränare och andra, och bara tittar på aktiva idrottare, är 24,8 procent kvinnor.

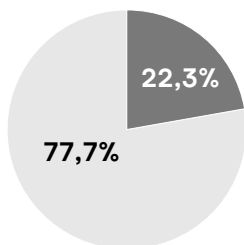
Könsfördelning

2016

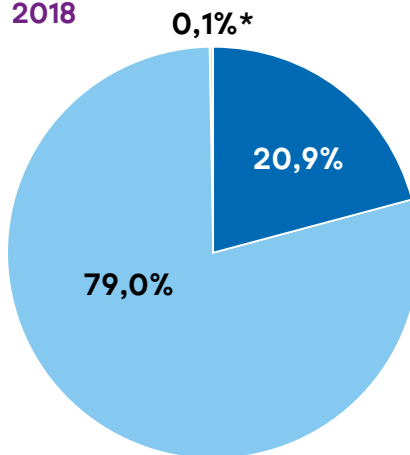
Män
Kvinnor

2017

Män
Kvinnor
Icke-binär
*Okänd

2018

Män
Kvinnor
Icke-binär
*Okänd

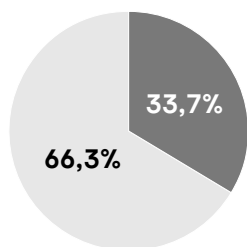
Kultur/nöje

Nyheter om kultur och nöje fortsätter att ha bäst könsbalans av alla innehållskategorier. Detta bekräftar vad förra årets

granskning visade. De som oftast kommer till tals i artiklar om kultur eller nöje är de yrkesverksamma personerna själva.

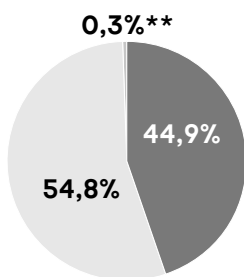
Könsfördelning

2016

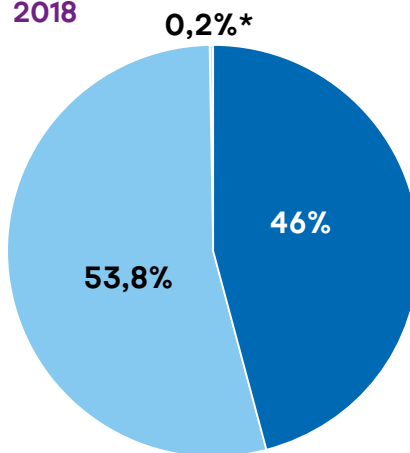
Män
Kvinnor

2017

Män
Kvinnor
**Icke-binär
Okänd

2018

Män
Kvinnor
Icke-binär
*Okänd

”En av nyhetsmediernas viktigaste uppgifter är att lyfta frågor från samhällets många olika sidor. Detta är också en demokratifråga. När alla blir hörda och så många sidor som möjligt ventileras ökar förståelsen och engagemanget och möjligheterna till utveckling. Samhället är inte ensidigt och det är viktigt att nyhetsmedierna visar samhället vi lever i, dess plus och minus.”

Linda Danhäll, 41 år
Kalix

”Mina trakter och personer i min omgivning har sällan medverkat i riksmedia alls, och om de har det så på ett väldigt negativt sätt, vilket påverkat och fortsätter påverka min självbild. Det behövs nyanseringar för det finns olika maktskillnader och förutsättningar som behöver komma fram. Att få veta mer ökar vår förståelse för andra och vi får lättare att knyta an till varandra. Det är viktigt nu när höger- och nationalistiska vindar blåser att personer med olika erfarenheter får komma till tals, för grupperingar skapar rädslor och i rädslor är det lätt att göra ett vi och ett dom.”

Sandor Lindström, 31 år
Ullbergsträsk

Så jobbar medierna

Lena K Samuelsson
Chefredaktör och vd
Aftonbladet

”Vi ser bara möjligheter och jobbar aktivt för att tänka hela Sverige när vi planerar vår journalistik.”

”Att vara svensk i dag inkluderar människor med många olika utseenden, erfarenheter och kulturer, vilket också bör märkas i vår rapportering.”

Michael Kucera
Nyhetschef online
SVT Nyheter

Tove Svenonius
Inrikeschef
Ekot

”Det är ändå en utmaning att få en perfekt balans på alla områden, bland annat för att många experter och politiker finns inom en relativt liten och homogen grupp.”

Det finns både demokratiska, publicistiska och kommersiella skäl att släppa fram fler människor som annars inte kommer till tals, precis som docent Maria Edström på Göteborgs Universitet säger på sidan 7. De mediechefer som Rättviseförmedlingen har varit i kontakt med bekräftar detta.

– Ekot mäter kontinuerligt, bland annat balansen mellan män och kvinnor. Vi pratar också om det på redaktionen, eftersom vi tycker det är viktigt att spegla Sverige så bra som möjligt, säger Tove Svenonius, inrikeschef på Ekot.

– Alla som bor i Sverige ska känna att deras verklighet någon gång skildras i SVT, säger Michael Kucera, nyhetschef online för SVT Nyheter.

Resonerar likadant

Både Tove och Michael tillhör public service-sfären, som har ett demokratiskt uppdrag. Men Aftonbladet är en kommersiell produkt, som dessutom behöver tjäna pengar på sin journalistik. Där resonerar de dock precis likadant. Chefredaktören och vd:n Lena K Samuelsson berättar att de inlett ett större projekt för att säkerställa att de som leder det journalistiska arbetet ska ha en jämn könsfördelning.

– Jag är övertygad om att det skapar bättre förutsättningar för att också vår journalistik ska få en bättre representation och därmed bli mer engagerande och inkluderande, säger hon.

Maktstrukturer ett problem

Samtidigt är mediecheferna överens om att verkligheten ibland sätter käppar i hjulet för att kunna skapa journalistik med en rättvisande representation. Tidsbrist kan vara ett problem. Hur maktstrukturerna i samhället ser ut ett annat.

– Mycket av nyhetsrapporteringen handlar just om att granska och rapportera om de

som har makt – och det kan naturligtvis göra det svårt att få till en bred representation bland de som kommer till tals i våra nyheter, säger Michael Kucera på SVT Nyheter.

– Just nu är det en utmaning för oss att få kvinnor att ställa upp i det snabba nyhetsflödet men vi strävar efter att få fler kvinnor att ställa upp i Aftonbladet. Det är ett långsiktigt arbete där vi måste hjälpa till att bygga upp ett förtroende som ger trygghet, säger Lena K Samuelsson.

Verktyg för könsrepresentation

För att försöka se till att nyhetsrapporteringen bibehåller sin balans har redaktionerna tagit fram ett antal olika konkreta åtgärder. På Aftonbladet har de verktyg som visar könsrepresentation på förstasidorna. Den klassiska enkäten Vi5 på sistasidan av pappersutgåvan har tydliga riktlinjer: Bland de fem svarande ska det vara minst två män och två kvinnor, och de ska representera olika åldrar och bakgrunder.

”Vi har fått in en större bredd”

Att föra löpande statistik över vilka som kommer till tals är inom public service en självklarhet. Men det finns andra sätt också.

– Sedan 2016 är Radio Sweden – som gör nyheter på arabiska, persiska, kurdiska, somaliska och engelska – en del av Ekot. Ett av deras uppdrag är också att stärka Ekots svenskspråkiga rapportering och vi har märkt att vi har fått in en större bredd i rösterna genom Radio Sweden-redaktionernas rapportering och kontaktnät, berättar Tove Svenonius.

Tips till journalister

- **Se över er egen homogenitet**

Prata om hur det ser ut hos er i dag. På vilka sätt är ni lika och vad har ni gemensamt? Fundera därefter på hur och om er homogenitet påverkar era val av exempelvis vinklar, eller vilka typer av historier och röster ni väljer att lyfta.

- **Sätt tydliga mål**

Hälften av Sveriges befolkning är kvinnor. Drygt var femte person har utomnordisk bakgrund. Sätt mål för hur ni ska ta er till en bra representation som speglar verkligheten som den ser ut.

- **Mät ofta**

Utvärdera varje dags arbete, eller varje sändning. Gör resultatet synligt för alla medarbetare.

- **Titta på både kvalitet och kvantitet**

Att ha en vid bredd av personer i enkäter är bra, men att välja experter som inte är som dem vi är vana att se väger också tungt. Båda är lika viktiga!

- **Ifrågasätt agendan**

Vem har bestämt ämnesvalet? Är det politiker som gör ett utspel eller ett verkligt problem eller nyhet? Kan vi vinkla det annorlunda?

- **Utöka ert nätverk**

Vilka finns i era kontaktlistor i dag? Håll dem uppdaterade och använd gärna Rättvise-förmedlingens listor för att komplettera – i dem finns mängder med kompetenta personer.

- **Problematisera begreppen**

Måste en "expert" vara en professor? Innebär "kompetens" att en har högskolepoäng i ett ämne? Eller kan det finnas andra erfarenheter och kunskaper som är kvalificerande?

• **Odla egna experter strategiskt**

Det är ni som definierar, bestämmer och påverkar vem som räknas som expert. Hjälp de som är osäkra eller inte brukar vilja vara med att känna sig säkrare i sin roll som medverkanden.

• **Kontakta era experter i förväg**

Förbered era experter genom att kontakta dem redan när ni skapar kontaktlistor. Berätta vilka listor de finns med på och säkerställ att de tycker att det känns positivt.

• **Intervjua färre personer i maktposition**

En story kan bli så mycket bättre om man vågar intervjua någon annan än den som är vd eller talesperson för ett företag eller en organisation.

• **Börja bakifrån – och satsa extra när ni har tid**

Försök att boka de som är svårast att hitta eller få att medverka först. På så sätt slipper ni tidspressen på slutet, som ofta leder till att "de vanliga" kontaktas. Genom att alltid sträva efter bredd i det som produceras med lång framförhållning kommer ni bredda ert kontaktnät och alltid ha folk att ringa när det är bråttom.

• **Fundera på varför en del tackar nej**

Om människor inte vill medverka – varför är det så? Tänk över hur sammanhanget ser ut, och hur frågan om medverkan är ställd.

• **Arbeta aktivt mot hat och hot på nätet**

Ibland vill personer inte vara med i media av rädsla för trakasserier. Se till att de som medverkar känner sig trygga, och motverka aktivt hot och hat i era kanaler.

• **Se vilka mönster ni skapar**

Varje artikel eller inslag behöver givetvis inte spegla hela Sverige. Det viktiga är att ni blir medvetna om vilka mönster ni skapar som helhet.

Tips till dig som är privatperson

Så kan du bidra till förändring

- **Räkna efter själv!**

Väljer din lokaltidning experter av ett och samma kön? Ser du en panel på en mäsas som saknar bredd? Synliggör det genom att säga till – eller tipsa Rättviseförmedlingen!

- **Bredda nätverk**

Följ Rättviseförmedlingen i sociala medier och dela med dig av ditt nätverk för att bredda andras. Peppa de du känner som du tror platsar i olika sammanhang att ta plats i dessa.

- **Tipsa vidare**

Om du blir tillfrågad att ställa upp i något sammanhang och inte kan (eller inte vill) – tipsa vidare till någon du känner eller känner till. De valde dig av en anledning – ditt nätverk är också värdefullt.

- **Var en förebild**

Dela Rättviseförmedlingens listor över normbrytande kompetens och efterlysningar i sociala medier – och inspirera andra till att förändra! Berätta varför du tycker representation är viktigt för dina vänner och andra som du känner.

- **Dela med dig av din kunskap**

Sprid den här rapporten. Ju fler som vet hur det ser ut, desto större är chansen att vi kan förändra.

Metod

Urval

Materialet som ligger till grund för Rättvisaren 2018 är 2475 slumpmässigt utvalda artiklar ur följande 11 publikationer: Aftonbladet, Expressen, Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Dagens Industri, Metro, Sveriges Radio (sr.se), SVT (svt.se/nyheter), Göteborgs-Posten, Sydsvenskan och Nyheter24. Utöver public service-aktörerna Sveriges Radio och SVT är det de sju kommersiella nyhetstidningar som enligt KIA Index hade störst räckvidd 2016 (unika webbläsare per dag) som har analyserats, plus två regionala aktörer med utbredd läsning lokalt (GP & Sydsvenskan).

För att undvika att samma nyhetshändelser påverkar resultatet är undersökningsperioden augusti 2017 till april 2018. Det slumpmässiga urvalet är framtaget av medieanalysföretaget Retriever och baseras på samtliga publicerade artiklar på respektive nyhetssajt under tidsperioden. Vi använder oss av ett slumpmässigt urval då ambitionen är att analysera den totala mediebild.

Avgränsning

Enbart nyhetsmaterial har analyserats eftersom nyheter utgör en viktig källa till information. Journalistiken strävar genom sitt uppdrag efter oberoende och opartisk rapportering. Åsiktsmaterial som exempelvis recensioner, krönikor eller ledartexter ingår inte i granskningen.

Rapporten baserar sig uteslutande på webbmaterial. Anledningen till detta är att svenska medborgare oftare tar del av nyheter på nätet istället för i de traditionella papperstidningarna. Särskilt när syftet är att få information om politik och samhälle är det digitala medier som läsarna vänder sig till i första hand

(Strömbäck, "Demokratien och det förändrade medielandskapet", 2015). Enbart text (inga bilder, ljud- eller videoklipp) har analyserats. Artiklarna har kodats i ett digitalt verktyg för mediegranskning som Rättviseförmedlingen har utvecklat tillsammans med den digitala produktionsstudio Department, med stöd av Vinnova. Verktöget gör kodningen snabbare och enklare genom att läsa in delar av texten automatiskt och föreslå olika alternativ, men det är alltid en metodutbildad person som gjort den slutgiltiga avvägningen.

Kategorier

Alla artiklar har tilldelats en eller flera av nedanstående kategorier:

- Inrikes
- Utrikes
- Ekonomi
- Politik
- Sport
- Kultur/Nöje

Samtliga artiklar har kodats som antingen inrikes eller utrikes, beroende på var någonstans händelsen utspelar sig och vilka som är inblandade. Artiklarna har (utöver inrikes/utrikes) tilldelats ytterligare en kategori eller ämnesområde, om det är relevant. En nyhet om regeringens budgetproposition skulle exempelvis tilldelas kategorierna "inrikes" och "ekonomi".

Att medverka

Enbart medverkande personer har kodats. Att medverka har i denna analys definierats som att en person antingen är huvudperson eller uttalar sig i en nyhetsartikel. Artiklar där ingen är huvudperson och där ingen person uttalar sig har inte analyserats. Att uttala sig

Fakta Rättvisaren 2018

- 1** Materialet som ligger till grund för denna granskning är 2475 slumpmässigt utvalda artiklar, då ambitionen är att analysera den totala mediebilden.
- 2** Kön har kodats för samtliga medverkande personer när sådan information finns, medan nordisk/utomnordisk bakgrund enbart har kodats för personer som antas bo i Sverige eller vara svenska medborgare (se Rättvisaren 2018 del 1).
- 3** Alla personer som uppfyller kriterierna för att kodas har tilldelats en funktion utifrån den roll de har i artikeln. Syftet är att kunna se vilka personer som har vilka roller och möjliggöra en mer kvalitativ analys.

kan innebära antingen ett direkt (talstreck) eller ett indirekt citat ("personen hävdade att ..."). En huvudperson behöver inte uttala sig för att medverkan ska räknas. Som huvudperson räknas en person som tydligt är i fokus för artikelns handling och som omnämns antingen i rubrik eller tidigt i ingressen.

I rapporten har personer endast kodats då det funnits någon information som gjort det möjligt att göra ett antagande om personens kön eller bakgrund. Helt anonymiserade personer som "brottsoffret" har alltså inte kodats. Enbart individer har kodats, inte grupper som "skolbarnen" eller "pensionärerna". Kön har kodats för samtliga medverkande personer när sådan information finns, medan nordisk/utomnordisk bakgrund enbart har kodats för personer som antas bo i Sverige eller vara svenska medborgare.

Kön

Kön har kodats för samtliga personer som uppfyller kravet för att medverka, om det finns någon information som gör det möjligt att dra

en slutsats om personens kön. I kodschemat finns kategorierna män, kvinnor, icke-binära och okänt. Det är naturligtvis svårt att veta vilket kön en person i en artikel identifierar sig som. Rapporten utgår från vad en mediekonsument kan uppfatta som sannolikt utifrån de pronomen som används i texten, samt känd information om personen och dennes förnamn.

Bilder har inte använts som underlag för att bedöma en persons könstillhörighet. Pronomen som används i texten har i kodandet givits större vikt än personers egennamn. I andra hand har förnamnet analyserats, vid behov med hjälp av den internationella namndatabasen NamSor som tar fram namnets mest sannolika könstillhörighet. Om inga pronomen används och personen till exempel bara presenteras med efternamn och titel, har personens Wikipediasida (om sådan finns) granskats för att se om det finns information där. Att utgå ifrån Wikipedia istället för att låta allmänbildningen hos den som utför analysen avgöra kodningen gör det troligare att en annan person skulle få samma resultat vid en upprep-

ning av analysen. Om inget pronomen används och personen har ett namn som är vanligt hos båda könen samt saknar Wikipediasida, kodas personens kön som ”okänt”. Syftet med analysen är inte att definiera enskilda personers könstillhörighet utan att visa på vad en mediekonsument kan antas uppfatta, och följa medieutvecklingen över tid.

Bakgrund

Nordisk/utomnordisk bakgrund har kodats endast för personer som verkar ha svensk anknytning (bor i Sverige eller är svenska medborgare som tillfälligt vistas utomlands) och där det finns någon information (exempelvis namn) som gör det möjligt att dra en slutsats. Att med säkerhet avgöra en medverkande persons bakgrund innebär förstås även det svårigheter. Men att uppnå en statistiskt godtagbar fingervisning är möjligt genom att utgå ifrån samma information som när en persons kön kodas: vad en mediekonsument kan tänkas uppfatta utifrån den information som finns i texten, känd information om personen och i sista hand personens namn. Inte heller här har bilder använts som underlag för att bedöma en persons bakgrund. Istället för att dela in statistiken i utländsk/svensk bakgrund har variablerna nordisk/utomnordisk bakgrund använts. Detta eftersom många namn inom Norden liknar varandra.

Som någon med ”utomnordisk bakgrund” räknas enligt SCB en person (folkbokförd i Sverige) som själv är född utanför Norden, eller vars båda föräldrar är födda utanför Norden. Som läsare är det sällan möjligt att veta var personens föräldrar är födda, men i den mån det är möjligt har rapporten försökt utgå från den definitionen. De nordiska länderna är Sverige, Norge, Finland (inkl. Åland), Danmark (inkl. Grönland och Färöarna) och Island. I första hand används information om

personens bakgrund som finns i själva nyhetstexten. Finns ingen sådan information granskas istället om personen har en Wikipediasida och om denna i så fall innehåller information om personens födelseland eller föräldrarnas födelseland. I allra sista hand har personens för- och efternamn granskats. Om osäkerhet uppstår kring ett namns ursprung stäms det istället av i två olika namndatabaser (NamSor och Behind the Name) för att få deras svar på var någonstans i världen namnen är vanligast. Resultatet från databaserna har använts som ett hjälpmedel och inte som ett facit, i sista led är det alltså den individ som utfört kodningen som fattat ett beslut. När personer har för- och efternamn som kommer från olika delar av världen, eller ett svårtolkat namn, väljs konsekvent alternativet ”okänd”. Den här variabeln är trubbig och det finns en felmarginal, men resultatet ger ändå en indikation över hur väl media speglar alla oss som bor i Sverige idag. Syftet är inte att definiera enskilda personers bakgrund utan att visa på vad en mediekonsument kan antas uppfatta, och följa utvecklingen över tid.

Funktioner

Alla personer som uppfyller kriterierna för att kodas har tilldelats en funktion utifrån den roll de har i artikeln. Syftet är att kunna se vilka personer som har vilka roller och möjliggöra en mer kvalitativ analys. De funktioner som använts i analysen är följande:

Expert

En expert medverkar i egenskap av sig själv, och uttalar sig i sin personliga roll som kunnig på området. Experten är själv inte inblandad i den händelse artikeln handlar om, utan medverkar för att tillföra en ”opartisk” bedömning av situationen. Undantaget är forskare vid universitet eller andra institutioner som presenterar sina egna studier – de kodas också som experter trots att de är

inblandade i själva "händelsen", det vill säga studien. Forskare som presenterar en rapport åt en extern kommersiell eller tydligt partisk uppdragsgivare kodas istället som talespersoner (då de representerar en part i målet).

Talesperson

En talesperson uttalar sig i sin yrkesroll, å något eller någons vägnar. Personen är antingen i ansvarig position eller en tydlig företrädare för någon eller något. Det kan vara en representant som uttalar sig för en myndighet, ett politiskt parti, ett fotbollslag eller ett företag. Advokater som uttalar sig för sina klienters räkning kodas också som talespersoner. En talesperson medverkar i en artikel eftersom den eller de som personen företräder på något sätt är inblandade i den händelse som beskrivs.

Exempel: Talesperson vs expert

I en artikel om att Slussenbygget i Stockholm upprör miljöpartister kodas en MP-politiker som talesperson (för partiet). Detta för att Miljöpartiet är en tydlig aktör i händelsen. Om två andra personer förekommer i artikeln – en moderat politiker och en professor i infrastruktur – blir skillnaden tydlig. Den moderata politikern får också anses vara en talesperson, då Moderaterna i allra högsta grad är inblandade i händelsen (Slussenbygget). Infrastrukturprofessorn är däremot en expert. Hen har ingen inblandning i själva Slussenbygget men medverkar i rollen av expert på området.

Yrkesperson

Till den här kategorin hör personer som medverkar i sina yrkesroller, utan att vara talespersoner eller experter. Personen representerar bara sig själv och sin personliga åsikt. För att använda samma exempel som tidigare, en artikel om Slussenbygget, skulle en taxichaufför som framför sina åsikter (i relation till arbetet som taxichaufför) kodas

som yrkesperson. En förbipasserande privatperson som tillfrågas om sin personliga åsikt skulle däremot kodas som civilperson. Ett vanligt exempel på personer som kodats som yrkespersoner är kända personer som medverkar i sina yrkesroller som idrottare, programledare, musiker eller skådespelare.

Civilperson

En person som hamnar i den här kategorin uttalar sig inte i ansvarig position och inte heller som företrädare för sin arbetsplats eller sin yrkesroll. Personen representerar bara sig själv och sin personliga åsikt, och personens yrke är alltså oväsentligt i sammanhanget. I artikeln om Slussenbygget skulle en enkät med stockholmare på stan innehålla personer i den rollen. Ett annat vanligt exempel på personer som kodats som civilpersoner är brottsoffer, förövare eller privatpersoner som drabbas av en händelse (som i tidigare exempel: Lisa, 86, upprörs av Slussenbygget "Det kommer att förstöra utsikten från min balkong").

Resultatens tillförlitlighet

För att säkerställa att tillräckligt många artiklar analyserats i granskningen noterades delresultat under arbetets gång. Dessa delresultat låg nära slutresultatet, vilket är en indikation på att antalet artiklar i urvalet är tillräckligt stort.

Flera olika metodutbildade personer har varit involverade i kodningen. Eftersom en relativt stor del av analysen baseras på antaganden utifrån vad som är sannolikt kan resultatet delvis påverkas av vem som genomfört kodningen. För att så långt som möjligt säkerställa pålitligheten genomfördes en testdag då olika externa personer fick genomföra kodningen. Försöket visade att skillnaden i resultat är liten oavsett vem som genomfört kodningen.

Om Rättviseförmedlingen

Rättviseförmedlingen är en partipolitiskt obunden stiftelse. Vår verksamhet går ut på att använda vårt nätverk av över 135 000 följare i sociala medier till att helt gratis bredda urvalislistor i olika sammanhang. Det kan handla om att hitta kunniga paneldeltagare och talare till konferenser eller experter till tv, radio och tidningar.

Vårt mål är att korrigera skevheter när det kommer till representation och slå hål på stereotypa föreställningar om vem som är bäst lämpad att göra vad utifrån sådant som till exempel kön, funktionalitet, bakgrund och ålder.

Vi letar alltid efter dem som inte redan tillhör normen i det givna sammanhanget – de som våra uppdragsgivare har svårt att hitta på egen hand. Detta gör vi för att bredda, komplettera och utöka våra uppdragsgivares nätverk så att de får fler kompetenta personer att välja på.

Om Rättvisaren

Den här rapporten är den fjärde i sitt slag. Från början ingick Rättvisaren som en del i ett treårigt projekt som delfinansierades av Sveriges innovationsmyndighet Vinnova. Inom ramen för projektet skulle Rättviseförmedlingen ta fram ett digitalt verktyg som kunde användas för att ta fram enkel, överskådlig och jämförbar statistik över vilka som får komma till tals i nyhetsmedia. Tillsammans med den digitala produktionsstudio Department utvecklades verktyget Mediemätaren, som hjälper oss att ta fram den statistik som utgör underlaget för den här rapporten. Projektet är avslutat, men Rättviseförmedlingen fortsätter

Vi är nämligen övertygade om att ett brett urval leder till bättre möjligheter att anlita den med bäst kompetens. Därigenom kan Rättviseförmedlingen medverka till att det skapas bättre paneler, konferenser, TV-program och tidningar. Målet är ett samhälle där alla, oavsett sådant som kön, bakgrund, funktionsvariation eller ålder, har samma förutsättningar och möjligheter att göra det de vill och kan.

Vill du göra en efterlysning, boka en föreläsning eller ha vår hjälp att genomföra en medieanalys, liknande den här på din egen sajt eller tidning – kontakta oss!

Kontakt

Insamlingsstiftelsen
Rättviseförmedlingen
Slottsbacken 8
111 30 Stockholm
info@rattviseformedlingen.se

att släppa årliga granskningar av representation i svenska nyhetsmedier.

Vi använder också Mediemätaren för att hjälpa redaktioner och organisationer att granska sina produkter och komma vidare i sitt arbete för en mediebild som inkluderar fler. Det gör vi bland annat genom att ta fram statistik om det egna arbetet, och genom efterlysningar, föreläsningar och utbildningar. På sidorna 21-24 kan du läsa mer om vår metod och hur vi tagit fram rapporten. Är du intresserad av hur vi tänker och arbetar hittar du också många svar i vår FAQ på Rättviseförmedlingens hemsida.

Ett stort tack till Fanzingo, Department och alla som har medverkat i rapporten!

Rättviseförmedlingen

Rättviseförmedlingen hjälper medier, organisationer och projekt att hitta kompetens. Varje dag samarbetar över 135 000 rättviseförmedlare i sociala medier för att bredda, komplettera och utöka nätverk, och konstruktivt korrigera skevheter som bygger på stereotypa föreställningar. Vårt mål är ett samhälle där alla, oavsett sådant som kön, bakgrund, funktionsvariation eller ålder, har samma förutsättningar att nå dit de vill.

Rättviseförmedlingen Slottsbacken 8 111 30 Stockholm rattviseformedlingen.se